

چالشهای پیش روی توسعه پایدار بخش کشاورزی با رویکرد نگرش بر جهش تولید، موانع و راهکارها

Challenges facing the sustainable development of the agricultural sector with an attitude approach to production leaps, barriers and solutions

نویسنده مسئول: شاهو دشتی * ارائه دهنده: شاهو دشتی

آدرس: کردستان - کامیاران شهرک الهیه میدان شورای اسلامی ساختمان خشایار طبقه اول واحد 1

پست الکترونیکی: SHAHOODASHTI@GMAIL.COM

چکیده:

توسعه پایدار که امروزه یکی از موضوعات اصلی مورد بحث محافل توسعه ور برنامه ریزی است، خود، برآیند انگاره های مختلف توسعه است. لازمه پایداری تعادل است؛ زیرا یک سیستم نامتعادل، ناپایدار نیز خواهد بود. جهش تولید نوعی تغییر در وضعیت اقتصادی است که آثار محسوسی را در اقتصاد ملی بوجود بیاورد و جهش رشد پایدار اقتصادی را با تأمین عدالت اجتماعی فراهم سازد. الزامات جهش تولید در بخش کشاورزی و منابع طبیعی، تحقق خودکفایی پایدار در تولید محصولات کشاورزی، نیازمند اصلاح زیرساخت های تولید، بهبود ساط فناوری، حرفه آموزی کشاورزان و ساماندهی تولید محصولات اساسی از طریق استقرار زنجیره های ارزش فراگیر است در صورت وجود استراتژی مشخص توسعه کشاورزی، این شرایط می تواند به بهترین فرصت برای تقویت نظام های تولیدی و رفع ضعف های ساختاری ناشی از اقتصاد نفتی کشور تبدیل شود. تحقیق حاضر باهدف بررسی شناسایی چالشهای پیش روی توسعه پایدار بخش کشاورزی و ارائه راهکارهای علمی و عملی برون رفت از آن ارائه و در گردآوری سعی در بهره برداری از منابع علمی و دانشگاهی و مطالعات انجام شده در این حوزه شده است و در این رابطه به ارائه پیشنهادها می پردازد.

واژه های کلیدی: توسعه پایدار، جهش تولید، امنیت غذایی، خود کفایی

مقدمه :

امروزه فشارهای اقتصادی موجب شده است که افزایش تولید به عنوان مهم ترین هدف کشاورزی تلقی شود، اما کشاورزی فقط یک شغل برای کسب درآمد نیست، بلکه یک روش زندگی است که از نظر اجتماعی، فرهنگی و محیط زیستی اهمیت دارد. جامعه ایرانی در افق چشم انداز بیست ساله، کشور برتر منطقه بوده و دارای ویژگی هایی خواهد بود از جمله اینکه برخوردار از سلامت، رفاه، امنیت غذایی، به دور از فقر، تبعیض و بهره مندی از محیط زیست مطلوب و پایدار. کشاورزی ایران در مقایسه با رقبای منطقه ای خود، توانایی رساندن کشور به اهداف چشم انداز را دارا است. بخش کشاورزی با داشتن زیر بخش های چهارگانه زراعت، دامپروری، شیلات و جنگلداری یکی از مهمترین بخش های اقتصاد کشور ایران است. بخش کشاورزی با توجه به اهمیت اقتصادی، اجتماعی و امنیتی فراوانی که دارد؛ اما به اندازه لازم مورد توجه قرار نمی گیرد. کشاورزی در کشور ایران با داشتن ویژگی های بسیار از جمله چهار فصل بودن، توانایی زیادی برای تبدیل شدن به موتور محرکه اقتصاد در چارچوب اقتصاد مقاومتی و جایگزینی نفت را دارد. اقتصادی که متکی بر ظرفیت ها و توانمندی های داخلی است و عملیاتی شدن آن در کشور، ضمن به ارمغان آوردن رفاه و رفع مشکلات معیشتی مردم، باعث جلوگیری از خسارت آفرینی های دشمنان و ضربات شان بر پیکره ی اقتصاد ملی می شود. از سوی دیگر، واقعیت های موجود در اقتصاد ایران در زمینه ی حمایت از تولید ملی و رشد و رونق آن نشان می دهد که کشور از این جهت هنوز به نقطه ی قابل قبول نرسیده است لذا حضرت آیت الله خامنه ای سال ۱۳۹۹ را سال «رونق تولید» نامگذاری کردند تا هم مسئولین پولتی و هم عموم ظرفیت های نیروی انسانی کشور در جهت تقویت حداکثری تولید نقش آفرینی کنند.

جهش تولید

جهش تولید نوعی تغییر در وضعیت اقتصادی است که آثار محسوسی را در اقتصاد ملی بوجود بیاورد و جهش رشد پایدار اقتصادی را با تأمین عدالت اجتماعی فراهم سازد. هدفگیری اصلی رفع گره های مهم اقتصادی کشور، تقویت تولیدات مرتبط با بهبود زندگی مردم، تقویت سرمایه و بنیه اقتصادی اصلی، اصلاح ساختار مدیریتی کشور، باز مهندسی نظام دیوانسالاری و بهین سازی مصرف از طریق ترویج فرهنگ اقتصاد اسلامی است.

بررسی رفتار اقتصادی ما نشان می‌دهد که غالباً پس از حرکت به سمت قله و قبل از رسیدن به آن، متأسفانه احساس رضایتی بر ما حاکم می‌شود و در نقطه‌ای در میانه مسیر متوقف می‌شویم و یا به عبارت دیگر به یک پیشرفت متوسط قانع می‌گردیم. شاید مهم‌ترین وظیفه متولیان، تحریک گروه جهت ادامه مسیر به سمت قله باشد که البته این تحریک جهت ادامه حرکت به سمت قله نیازمند یک بستر مناسب می‌باشد. تجربه نشان داده بیش از تحلیل و برنامه ریزی، این شوک و اجبار است که می‌تواند سبب ادامه حرکت به سمت قله شود که در این خصوص تجربه‌های تاریخی، اجتماعی و نظامی بسیاری را می‌توان ذکر کرد. به راستی کدام قدرت جهانی را می‌شناسیم که از دل محدودیت و بحران متولد نشده باشد. اکنون که به دلیل تحریم‌ها و مشکلات فروش نفت و تعاملات بین‌المللی مالی، شوک‌های اقتصادی لازم به منظور جهش تولید در کشور ایجاد شده، بهترین زمان تاریخی جهت برداشتن این گام‌ها به سمت قله است. بررسی تجربه کشورهای مختلف نشان می‌دهد که پی‌ریزی بنیان‌های توسعه صنعتی بر پایه مواهب طبیعی و شرایط جغرافیایی دو راهبرد مهم این کشورها بوده است که در گام دوم نیز بر اهمیت این موضوعات تأکید بسیار شده است.

در راهبرد اول به هر موهبتی طبیعی می‌بایست به دید یک خوشه صنعتی تولیدی - خدماتی کامل نگاه کنیم و به دنبال شاخ و برگ دادن و توسعه طولی و عرضی آن باشیم که با توجه به مزیت‌های نسبی کشورمان، سه حوزه صنایع شیمیایی، معدن و امنیت غذایی از مزیت‌های نسبی سرزمین ما می‌باشند که پتانسیل ایجاد جهش در تولید و اقتصاد را دارا هستند. ایجاد پارک‌های اشتراکی شیمیایی - معدنی در سواحل جنوبی کشورمان و پارک‌های کشاورزی - دامپروری با دو اولویت خوراک دام و دانه‌های روغنی از اصلی‌ترین موتورهای جهش در تولید می‌باشند.

در راهبرد دوم موقعیت سرزمینی باید مبنا قرار گیرد. شناخت دقیق نیازمندی‌های کشورهای هدف و تمرکز بر نیازهای وارداتی ایشان و اعمال تخفیفاتی محرک در حمل و نقل با بهینه‌سازی شبکه حمل و نقل کشور از جمله مزایای قابل ایجاد ما به منظور رقابت در این بازارها می‌باشند. در ژئوپلیتیک علاوه بر همسایگان، بازارهایی نظیر هند و چین و کشورهای ساحل مدیترانه اهداف مناسبی هستند که در مجموع نوید یک بازار گسترده بیش از سه میلیارد نفری را می‌دهند. در جهت دستیابی به جهش در تولید با موانع و ضرورت‌هایی نیز مواجهیم که با توجه به محدودیت منابع مالی کشورمان و تجربیات ناموفق تزریق‌های صرف مالی پیشین، باید با تزریق هدفمند حداقل منابع بر این موانع غلبه کنیم. یکی از ضرورت‌های ایجاد جهش در تولید، تکنولوژی است که به دلیل قدیمی بودن تکنولوژی صنایع ایران، بهره‌وری پایین و هزینه تمام شده تولید بالاست. هشتاد درصد تولید کشور با فناوری نسل دوم صورت می‌گیرد که با به‌کارگیری فناوری نسل چهارم، بین ۱۰ تا ۳۰ درصد کاهش هزینه خواهیم داشت. نوسازی تکنولوژی تولید و عمده‌فراآیندهای مرتبط با جهش تولید، نیازمند تزریق منابع مالی است. اولین گام در تزریق منابع مالی، تبدیل ارزش این طرح‌ها به سهام (با مطالعات اقتصادی جامع) و استفاده از نقدینگی سرگردان داخل کشور است. (فرشاد مؤمنی و سید ایمان آزاد، ۱۳۹۳)

هوشمندی اعمال سیاست‌های حمایتی از سوی دولت و زدودن مقررات و بخش‌نامه‌های غیر ضروری می‌تواند گامی موثر باشد. شاید این موضوع ساده به نظر آید اما به یاد داشته باشیم، اقتصادی چون ژاپن یکی از سه درس اصلی توسعه خود را برداشتن تنگناها می‌داند. دیگر مانع ما در جهش تولید، اشکالات ساختاری است که می‌بایست به فوریت تغییرات ساختاری را اعمال کنیم. این تغییرات علاوه بر جابجایی، سبب بروز فرصت‌های بکری برای کشورمان و نفوذ به صنایع جدید می‌گردند. با جاری‌سازی شیوه‌های جدید، تعامل میان خریدار و فروشنده می‌توانیم، ضمن تعمیق داخلی سازی به سمت بازارهای بلندمدت داخلی و روابط پایدار حرکت کنیم. هر کشوری جهت توسعه پایدار نیازمند فرآیند آموزشی موثر و دایمی می‌باشد. صنعت دامپروری کشور که بخش‌های آن همچنان با شیوه‌های سنتی و کم‌بازده مدیریت می‌شود، نیازمند بازنگری اساسی بویژه در حوزه‌های تخصصی و فنی می‌باشد. به نظر می‌رسد با توجه به جایگاه فعلی صنعت دام و طیور در کشور و با در نظر گرفتن امور مختلف موثر بر این حوزه کشاورزی بهتر است دو برنامه کوتاه و بلند مدت برای آینده هر چه روشنتر این صنعت تدوین شوند. در هر یک از این دو برنامه باید چهار ستون حاکمیت، دانشگاه، سازمانها و تشکلهای صنعت را با هم و در کنار هم در نظر گرفت. اگر بتوانیم انرژی هر کدام از این ارکان را در جهت افزایش کیفیت آموزشی پرورش‌دهندگان حیوانات مزرعه‌ای و متخصصان فعال در این حوزه، ارتقاء تکنولوژی‌های مورد استفاده و ورود فناوری‌های نوین در این صنعت، و ارتقاء کیفیت بهداشتی و سلامتی محصولات دامی تولیدی در کشور در جهت ارتقاء بهداشت و سلامت عمومی جامعه، متمرکز کنیم، می‌توانیم گامی موثر را در جهت توسعه پایدار صنعت کشاورزی و دامپروری و به تبع آن نیل به اهداف والای اقتصاد مقاومتی و خودکفایی در تولید موادغذایی پروتئینی برداریم.

کشاورزی در مراحل نخستین توسعه، یکی از بخش‌های پایه و اساسی اقتصاد کشور و زمین‌ساز رشد و توسعه و از جمله توسعه کشاورزی است. رشد و توسعه بخش کشاورزی، زمینه را برای رشد و توسعه سایر بخشها از جمله صنعت، خدمات، حمل و نقل و انرژی فراهم می‌سازد؛ اما وجود مسائل طبیعی و غیرطبیعی، تحقق این مهم را با مشکل مواجه می‌سازد. از این رو در چنین شرایطی است که پدافند غیرعامل نقش حیاتی به خود می‌گیرد. اتخاذ تمهیدات مختلف در حفظ و حراست از منابع طبیعی، تدارک پیش‌بینی‌های لازم را ضرورت

میبخشد. از مهمترین این تمهیدات، بهکارگیری اصول پدافند غیرعامل جهت کاهش خطرپذیری در برابر خطرات مختلف و افزایش کارایی پس از وقوع خطر است که باید در سطوح مختلف توسعه روستایی مورد توجه قرار گیرد. (فرشاد مؤمنی و سید ایمان آزاد، (1393)

اقتصاد مقاومتی که در سال 1389 اولین بار از سوی مقام معظم رهبری در دیدار با جمعی از کارآفرینان کشور مطرح شود و پس از آن نیز در سخنرانی های متعددی مورد تاکید ایشان قرار گرفت و در حقیقت اقتصادی را ترسیم می کند که توانایی مقابله با شوک های وارد شده و بر اقتصاد را دارد چنین اقتصادی باید قابلیت انعطاف در شرایط مختلف و توانایی عبور از بحران را داشته باشد بخش کشاورزی یک بخش بسیار مهم از اقتصاد کشور نه تنها در حوزه تامین امنیت غذایی جامعه به عنوان یکی از تحقیق امنیت ملی، از وظایف اساسی پولتها در هر کشوری سیاسی و امنیتی نیز ایفا می کند. تامین امنیت غذایی جامعه به عنوان یکی از تحقیق امنیت ملی، از وظایف اساسی پولتها در هر کشوری محسوب می شود همچنین امنیت غذایی از یک سو به عنوان کالای عمومی حکم به دخالت دولت در بازارهای شکست خورده می کند و دخالت از سوی دولت باید کارایی اقتصادی را افزایش دهد، در واقع دخالت دولت باید خالص منافع اقتصادی را افزایش دهد و بیشترین منافع را با کمترین هزینه اقتصادی ممکن به ارمغان آورد و بتواند اهداف اقتصاد مقاومتی را نیز پاسخگو باشد. الزامات جهش تولید در بخش کشاورزی و منابع طبیعی، تحقق خودکفایی پایدار در تولید محصولات کشاورزی، نیازمند اصلاح زیرساخت های تولید، بهبود سطح فناوری، حرفه آموزی کشاورزان و ساماندهی تولید محصولات اساسی از طریق استقرار زنجیره های ارزش فراگیر است. بخش کشاورزی نیز متأثر از سایر بخش های اقتصادی، در دهه های گذشته و به ویژه پس از انقلاب اسلامی، به دلایل مختلف سیاسی، اقتصادی و اجتماعی و غیره به بهانه حفظ شرایط و پیشگیری از بروز چالش برای امنیت غذایی، دچار نوعی سوءمدیریت و عدم شفافیت در فعالیت ها شد. در حالی که در صورت وجود استراتژی مشخص توسعه کشاورزی، این شرایط می توانست به بهترین فرصت برای تقویت نظام های تولیدی و رفع ضعف های ساختاری ناشی از اقتصاد نفتی کشور تبدیل شود (سیدهدای موسوی نیک، و مریم آقانسیری، (1392)).

برخی از نشانه ها و تبعات تداوم شرایط موجود را می توان در ناموفق بودن اجرای سیاست های آمایش سرزمین و به تبع فشار بیش از حد و نابودی منابع طبیعی؛ بهره وری و کیفیت پایین و در عوض ضایعات بالا در بخش تولید؛ ایجاد وابستگی بخش کشاورزی به نهاده های تولید اکثر کالاهای اساسی؛ تداوم سیاست دونه رخی بودن ارز و در نتیجه واردات بی ضابطه؛ نبود تمایل به سرمایه گذاری و توسعه فعالیت در بخش کشاورزی و ارتباط ضعیف بین تولید و تحقیق و توسعه مشاهده کرد. (از کیا، مصطفی و غلامرضا غفاری، (1383)

آسیب پذیری بالای بخش کشاورزی در تولید نهاده

میزان آسیب پذیری بخش کشاورزی در مرحله تأمین نهاده ها بسیار بالاست. توجه به ارقام ضریب خودکفایی کشور در نهاده هایی مانند دانه های روغنی و خوراک دام لزوم تأکید ویژه به تأمین این نهاده ها را در سیاست گذاری ها در شرایط فعلی کشور نشان می دهد.

گندم	برنج	حبوبات	سیب زمینی	جو	ذرت	کنجاله	گوشت قرمز	گوشت مرغ	نام کالا
78/2	64/3	80/1	106/1	12/7	6/5	15/2	78/6	۱۰۰	ضریب خودکفایی
									درصد

علاوه بر این برای محصولات پروتئینی (شیر، گوشت و تخم مرغ) در زنجیره های ابتدایی تولید مانند جوجه های اجداد، مواد ژنی و همچنین نهاده های بهداشتی مانند سرم، واکسن و داروهای دامی، به میزان زیادی وابستگی وجود دارد. در این راستا واردات حداقلی هدفمند با حفظ و توسعه توان تولید داخلی این نهاده ها توصیه می شود. از طرفی با وجود ضریب خودکفایی بالا در محصولاتی مانند گندم، سیب زمینی و برنج، اطمینان در عرضه این کالاها منوط به اتخاذ سیاست های حمایتی مناسب توسط دولت است. (از کیا، مصطفی و غلامرضا غفاری، (1383)

با توجه به شرایط فعلی اقتصاد کشور به منظور تحقق جهش تولید در بخش کشاورزی و منابع طبیعی لازم است در اولین مرحله الگوهای تولید و نظام های بهره برداری به سمت مدیریت دانش بنیان و استفاده از دانش و فناوری های روز حرکت کند. به منظور افزایش سرمایه گذاری در بخش کشاورزی نیز لازم است دولت از طریق سیاست های حمایتی، نظیر اعطای تسهیلات با سود بانکی اندک، تقویت نظام بیمه ای، تقویت بازار و کاهش حاشیه بازاریابی، مخاطرات طبیعی و اقتصادی موجود در این بخش را مدیریت کند. (سیدهدای موسوینیک، و مریم آقانسیری، (1392)

استفاده از بورس و بهبود مجوزدهی دو ابزار مهم توسعه کشاورزی

توسعه معاملات کالاهای کشاورزی در بورس و یکپارچه‌سازی سامانه‌های هوشمند کسب مجوزها برای فعالیتهای مختلف کشاورزی نیز می‌تواند مقدمات بهبود فضای کسب و کار در این بخش را فراهم کند. (ملر، جان ویلیام، (1383) و علاوه بر اینها ظرفیتهای زیادی در بخش کشاورزی مغفول مانده است که جا دارد به طور اساسی به آنها پرداخته شود. زیربخش‌های خدمات کشاورزی، صنایع تبدیلی و تکمیلی، انبارداری و گردشگری کشاورزی از جمله پتانسیل‌های شغلی در بخش کشاورزی هستند که استفاده چندانی از آنها به عمل نیامده است و در بازنگری ساختار بخش باید به طور جدی مد نظر قرار گیرند. در ادامه مهم‌ترین الزامات تحقق جهش تولید در بخش کشاورزی و منابع طبیعی، با توجه به گستردگی این بخش در پنج دسته ساختاری و حاکمیتی؛ تولیدی؛ بازرگانی و تجاری؛ نظارتی و مشارکتی ارائه شده است:

الف) ساختاری و حاکمیتی

- عزم و بسیج ملی برای حرکت جهشی: وجود نهاد هماهنگ‌کننده جهت بسیج کلیه امکانات، سرمایه‌ها و ظرفیتهای ملی، منطقه‌ای و بین‌المللی با عنوان کمیته جهش تولید
- -زمینه‌سازی علمی پژوهشی در بخش‌های اقتصادی و اجتماعی و استفاده حداکثری از تجربه، تخصص و ظرفیتهای دانش بنیانی در عرصه تولید؛
- تحول در بخش اجرایی و نظام بودجه‌ریزی؛
- هماهنگی پولت با مجلس و بخش خصوصی؛
- برقراری تعاملات منطقه‌ای و بین‌المللی؛
- بازنگری در ساختار سیاست‌های حمایتی از بخش کشاورزی؛
- تحول در نظام بانکی؛
- تجمیع قوانین موازی

ب) تولیدی

- بهبود بهره‌وری عوامل تولید و منابع مصرفی در بخش کشاورزی؛ و حمایت و بهره‌گیری حداکثری از دستاوردهای شرکت‌های دانش بنیان، مؤسسات تحقیقاتی و ودانشگاهی در راستای جهش تولید؛
- افزایش سرمایه‌گذاری در بخش کشاورزی با بهبود فضای کسب و کار در این بخش؛
- توجه و تأکید بر اصل آمایش سرزمین در بستر حوضه‌های آبخیز؛
- تمرکز بر توسعه و حمایت از کسب و کارهای خرد و متوسط با رویکرد خوشه‌ای و رقابت‌پذیر در عرصه کشاورزی و روستا؛
- جهت دهی نگرش‌ها و رویکردها به سمت سوددهی تولید با هدف تداوم توسعه بخش کشاورزی؛ و اصلاح نظام بیمه و کاهش ریسک با هدف‌گذاری اصلاح سیاست‌های حمایتی در بلندمدت؛ (ازکیا، مصطفی و غلامرضاغفاری، (1383))

ج) بازرگانی و تجاری و حمایت از زنجیره‌های ارزش پویا و کمک به شکل‌گیری آنها

د) بهبود بازاریابی محصولات کشاورزی به ویژه در مورد محصولات باغی از طریق ایجاد کد رهگیری

قیمت‌گذاری منطقه‌ای راهکار ساماندهی بازار تولیدات دام و طیور

راهکار ساماندهی بازار محصولات و کاهش نوسانات قیمتی تولیدات کشاورزی، دام و طیور؛ راهکار مناسب ساماندهی بازار محصولات کشاورزی و دام و طیور محاسبه قیمت‌ها به صورت منطقه‌ای است. زیرا در حال حاضر قیمت‌ها منطقه به منطقه متفاوت بوده که این موضوع نیز لزوم استفاده از سازوکارهای قیمت‌گذاری منطقه‌ای را تأیید می‌کند. راهکار منطقه‌ای مدیریت قیمت و تولیدات را بهبود می‌دهد که این روش کنترل نوسانات قیمتی را تسهیل می‌کند.

راهکارهای حل معضلات بازار محصولات کشاورزی چیست؟

کارشناسان صاحب‌نظران حوزه مدیریت تولید و بازار محصولات کشاورزی راهکارهای بسیاری برای بهبود وضعیت بازار تولیدات بیان می‌کنند. اجرا و تکمیل طرح‌های تهیه آمایش سرزمینی و نقشه جامع تولیدات کشاورزی و اجرا و تکمیل سامانه‌های اطلاعاتی برخط پایش محصول توسط وزارت جهاد کشاورزی، اولویت‌هایی است که می‌تواند روند فعلی بازار این محصولات را بهبود دهد و زمینه را برای اجرای طرح‌های اساسی فراهم کند. افزایش قیمت و نوسانات زیاد قیمتی در بازار گوشت دام و طیور به یک اتفاق تکراری در بازار این محصولات تبدیل شده که همین عامل افزایش مشکلات بازار تولیدات کشاورزی و دامی شده است قیمت محصولات کشاورزی و چالش‌های بازاریابی آن، بر اساس نوع محصول و نوع منطقه تولید دچار چالش‌ها و مسائلی است. مهمترین مسئله هم نبود برنامه‌ریزی تقاضامحور کشت است. برنامه‌ریزی تقاضامحور کشت یعنی اینکه کل نیاز داخلی به علاوه نیاز بازارهای صادراتی را بسنجیم و به کشاورزان میزان کشت مورد نیاز بازار را اعلام کنیم. لزومی ندارد این کار توسط دولت انجام شود و اتحادیه‌ها می‌توانند در زمان‌های خاص این کار را انجام دهند. این برنامه در دولت‌های اروپایی توسط اتحادیه‌ها انجام می‌شود که به نظر روش عملیاتی و کارآمدی است. (سیدهادی موسوینیک، و مریم آقانسیری، (1392))

نتیجه گیری :

. اکنون که به دلیل تحریم‌ها و مشکلات فروش نفت و تعاملات بین المللی مالی، شوک‌های اقتصادی لازم به منظور جهش تولید در کشور ایجاد شده، بهترین زمان تاریخی جهت برداشتن این گام‌ها به سمت قله است. بررسی تجربه کشورهای مختلف نشان می‌دهد که پی‌ریزی بنیان‌های توسعه صنعتی بر پایه مواهب طبیعی و شرایط جغرافیایی دو راهبرد مهم این کشورها بوده است که در گام دوم نیز بر اهمیت این موضوعات تاکید بسیار شده است. در راهبرد اول به هر موهبتی طبیعی می‌بایست به دید یک خوشه صنعتی تولیدی - خدماتی کامل نگاه کنیم و به دنبال شاخ و برگ دادن و توسعه طولی و عرضی آن باشیم که با توجه به مزیت‌های نسبی کشورمان، سه حوزه صنایع شیمیایی، معدن و امنیت غذایی از مزیت‌های نسبی سرزمین ما می‌باشند که پتانسیل ایجاد جهش در تولید و اقتصاد را دارا هستند. ایجاد پارک‌های اشتراکی شیمیایی - معدنی در سواحل جنوبی کشورمان و پارک‌های کشاورزی - دامپروری با دو اولویت خوراک دام و دانه‌های روغنی از اصلی‌ترین موتورهای جهش در تولید می‌باشند. (ازکیا، مصطفی و غلامرضا غفاری، (1383))

فقدان نقشه آمایش سرزمینی و نقش جامع تولید کشاورزی، نبود بانک اطلاعاتی از میزان تولید و قیمت در بازار محصولات کشاورزی ، نابسامانی در ایجاد محدودیت‌های صادراتی برای محصولات دامی و کشاورزی، نقص زنجیره‌های حمل و نقل، ذخیره سازی و صنایع تکمیلی محصولات از جمله مهمترین عوامل نابسامانی بازار محصولات کشاورزی می باشد.

ساختار رانتی اقتصاد ایران مانع از هدایت پس اندازها به سوی سرمایه گذاری مولد شده و راه را بر رشد اقتصادی کشور به طور مستقل از درآمدهای نفتی، عملاً بسته است. بنابراین یکی از چالش‌های تحقق جهش تولید را می‌توان ساوتار رانتی اقتصاد ایران دانست. عدم ثبات ارزش پول ملی و نوسانات تورمی، یکی از شاخص‌های نااطمینانی در محیط اقتصاد کلان است. بی‌ثباتی ارزش پول ملی اثر مستقیم بر نوسانات قیمتی در بازار دارد. نوسان قیمت نیز اثر منفی روی تولید می‌گذارد. زیرا غیر از آنکه مواد اولیه برای تولید دچار نوسان قیمت و غیر قابل پیش بینی می‌شود، تولیدکننده اطمینانی به فروش، سود حاصل، رفتار مصرف کننده و سیاست‌های پولت نمی‌تواند داشته باشد. بنابراین یکی از چالش‌های جهش تولید عدم ثبات ارزش پول ملی خواهد بود. یکی از چالش‌های جهش تولید سود زیاد فعالیت‌های دلالی و واسطه‌گری در اقتصاد ایران است. فعالیت‌هایی مانند خرید و فروش دلار و سکه و ملک دارای سود سرشار و معاف از مالیات هستند. ضروری است اینگونه فعالیت‌ها هر چه زودتر در قانون مالیات بر عایدی سرمایه تعیین تکلیف شوند و بر این فعالیت‌ها مالیات‌های سنگین وضع شود تا انگیزه‌ها برای سرمایه‌گذاری در امور تولیدی تقویت شود.

از دیگر چالش‌های اساسی جهش تولید، رسوب سرمایه و عدم به کارگیری آنها در بخش تولید توسط بانک‌ها است. بانک‌ها، مراکز و موسساتی هستند که سپرده‌های عموم مردم را به عنوان ودیعه دریافت می‌کنند، کارمزد اندکی را کسر می‌کنند و سرمایه‌های عمومی (و به تعبیری سرگردان) را به سمت عرصه‌های تولید و صنعتی هدایت می‌کنند. به تبع در چنین شرایطی، تولید کشور تقویت می‌شود و در سایه چنین امری، ضریب اشتغالزایی پیدا می‌کند.

منابع

1. ازکیا، مصطفی و غلامرضا غفاری، (1383)، (توسعه روستایی با تاکید بار جامعه روستایی ایران، نشر نی، تهران، ص - ۱۹ . امینی، سماء، بیژن رحمانی و بتول مجیدی و امینه (1369)

2. بررسی رابطه بین توزیع درآمد و افزایش تولید در اقتصاد ایران با استفاده از ماتریس حسابداری اجتماعی، پژوهشهای اقتصادی ایران، سال 7، شماره 2، صص 11 - 97 بانویی، علی اصغر، رضا وفایی یگانه، سیدهدای موسوی نیک، و مریم آقانسیری، (1392)
3. تأثیرگذاری بخشهای اصلی اقتصاد بر توزیع درآمد خانوارها با رویکرد تحلیل مسیرساختاری، فصلنامه علمی پژوهشی مجلس راهبرد، 75-79، صص، 139، تابستان، 74 شماره، 2 دوره - بانویی، علی اصغر، فرشاد مؤمنی و سید ایمان آزاد، (1393)
4. ملر، جان ویلیام، (3813)، (نقش کشاورزی در توسعه اقتصادی: یافته‌های جدید از کشورهای دارای رشد سریع در بخش کشاورزی، همایش کشاورزی و توسعه ملی، معاونت برنامه ریزی و اقتصادی، موسسه پژوهشهای برنامه ریزی و اقتصاد کشاورزی، جلد اول، صص 230
5. پیامدهای اقتصادی تغییر اراضی روستاهای پیراشهری مورد: روستاهای دهستان جی در شهرستان اصفهان، فصلنامه اقتصاد فضا و توسعه روستایی، -بانویی، علی اصغر و مینا محمودی، (1382)